

EGY MEGOSZTOTT FÉLSZIGET: KOREA

A távol-keleti térség a világ konfliktusainak sorában hosszú idők óta szerepel. Elég, ha az orosz-japán vagy kínai-japán területi vitákra, Tajvan megosztott hovatartozására, vagy Kína dinamikus fejlődésével együtt növekvő nyersanyag-éhségre és geopolitikai törekvéseire gondolunk. A Koreai-félsziget azonban továbbra is a biztonságpolitikai elemzők figyelmének középpontjában helyezkedik el, különösen azóta, hogy a kommunista berendezkedésű északi állam katonai célú nukleáris kutatásokba fogott.

Korea a Japán Birodalom gyarmati uralmából szabadulva, a második világháborút követően a nagyhatalmi érdekek ütközési színtere lett. A félsziget északi részén egyértelműen a szovjet befolyás érvényesült, míg a déli területeken az Amerikai Egyesült Államok szervezett ideiglenes katonai közigazgatást és igyekezett megakadályozni a kommunista térnyerést. Miután az észak-koreai diktátor, Kim Ir Szen a szovjet és a kínai vezetés részéről is felhatalmazást kapott, 1950. június 25-én kezdetét vette az a katonai művelet, amelynek határozott célja a félsziget politikai, ideológiai egységesítése volt.¹ Észak-Korea maga mögött tudhatta Kína és a Szovjetunió támogatását, Szöul pedig az ENSZ Biztonsági Tanács határozata alapján felállított nemzetközi ENSZ-haderő segítette. A különböző nemzetekhez tartozó (pl. brit, kanadai, belga, holland, dél-afrikai, etióp, kolumbiai) katonák egy közös ENSZ parancsnokság alá voltak rendelve, azonban a teljes haderő döntő részét egyértelműen amerikai egységek tették ki, Douglas MacArthur tábornok parancsnoksága alatt. A fegyveres összecsapások váltakozó sikerrel, több mint három évig tartottak, amelynek során összesen 54 ezer amerikai, mintegy egymillió kínai, és 2,5 millió koreai veszítette életét.²

Sztálin halálát követően a szovjet vezetés utasításának megfelelően, 1953. július 27-én kötötték meg a panmindzsoni fegyverszünetet, amely véget vetett a három évig tartó vérontásnak. A szerződés az 1953 nyarán fennálló arcvonal mentén, puffer zónaként demilitarizált övezetet hozott létre, így tehát rögzítette Korea kettéosztottságát. A tűzszünet felfüggesztette a nyílt, közvetlen katonai ellenségeskedést, ugyanakkor rögzítette a felek területi sérthetetlenségét a szárazföldön, a légtérben és a tengeri viszonylatokban. A felek létrehozta egy ún. „Katonai Fegyveres Bizottságot”, annak érdekében, hogy megvitassák, vizsgálják az esetleges jogsértéseket és biztosítsák a fegyverszüneti feltételeket.³ Az 1953-as koreai háború lezárásaként mindkét fél beleegyezett abba, hogy katonai erőiket az első

¹ Tarján M. Tamás: 1953. július 27. A panmindzsoni fegyverszünettel véget ér a koreai háború http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1953_julius_27_a_panmindzsoni_fegyverszunettel_veget_er_a_koreai_haboru/ (Letöltés ideje: 2018.05.25.)

² Kecskeméti József: Koreai háború: 3 millió áldozat. 2010. <https://www.honvedelem.hu/cikk/22552/koreai-haboru-3-millio-aldozat> (Letöltés ideje: 2018. július 2.)

³ Agreement Concerning a Military Armistice in Korea. Armistice Agreement Volume 1 Text of Agreement. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/KP%2BKR_530727_AgreementConcerningMilitaryArmistice.pdf, 2-18. o. (Letöltés ideje: 2018.02.08.)

vonalról visszavonják és tűzszünetet írnak alá. Ezt az aktust azonban a mai napig nem követte békeszerződés, ezért a felek technikailag továbbra is háborúban állnak egymással.

Az észak-koreai vezetés egészen a bipoláris világrend megszűnéséig a félsziget erőszakos egyesítésének politikája mentén haladt. Ennek érdekében a vietnámi háború tapasztalatait kívánták felhasználni és a déli ország rész „felszabadítása” érdekében dinamikusan fejlesztették a hadsereget. A hetvenes évektől ún. diverzáns alagutak építését is megkezdték, amelyeknek legfőbb célja az volt, hogy a déli Államhadsereg védelmi állásait megkerülve meglepetésszerű, gyors és hatékony csapásokat mérjenek. Az alagutakat Kim Ir Szen egy tiszti gyűlésen az atombombáknál is hatékonyabbnak nevezte, hiszen az akkori tervek szerint így napok alatt térdre kényszeríthető lett volna az ellenség. Az alagutak létezéséről a 70-es évek végére Dél-Korea tudomást szerzett és négyet sikeresen felderített.⁴ Az ENSZ parancsnokság „Bonifas” katonai támaszpontja közelében felfedezett alagút ugyan nem készült el teljesen, de a 60 méter mélyen, 435 méter hosszán, 2-3 méter szélességben kiépített alagúton keresztül 1 óra alatt egy teljes észak-koreai hadosztály át tudott volna szivárogni.⁵

Habár a 38. szélességi fok mentén kijelölt demilitarizált övezet a tűzszünet aláírása óta eltelt több mint hat évtizedben javarészt békés volt, mégis ez jelenleg a világ egyik legjobban védett határterülete, ahol közel kétmillió katona állomásozik a demarkációs vonal két oldalán.⁶ Az ötvenes évek végéig két ország határterülete viszonylag könnyen és szabadon átjárható volt, az Észak-Koreában szolgáló magyar orvosok közül például Fazekas Lajos belgyógyász látogatást tett a panminzdsoni örterületen, ahol az északi katonák mellett amerikai katonai rendszerekkel és egy dél-koreai újságíróval is probléma nélkül találkozhatott.

A Koreai-félszigeten létrehozott demilitarizált övezet a világ határaihoz képest külön kategóriát képez. Más, jó szomszédi kapcsolatokkal rendelkező országok határaihoz viszonyítva a két távol-keleti állam között klasszikus értelemben vett határforgalomról egyáltalán nem beszélhetünk, hiszen békeszerződés hiányában konkrét határkijelölés sem történt. A határ (demarkációs vonal) átlépésére hivatalosan nincs lehetőség, leszámítva pár évet (kb. 1998-2008 között), amikor a békés szándékú dél-koreai kormányzati törekvések nyomán az északi hatóságok Keszong mellett dél-koreai turisták határátlépését lehetővé tették. A turisták ebben az időszakban is csak előre bejelentve, csoportosan léphették át a határt, egyéni utazás nem volt lehetséges.

A demilitarizált övezet szélessége négy kilométer, hosszúsága 250 kilométer. Ez a területsáv gyalogsági és harcokci aknákkal, műszaki akadályokkal és számos katonai megfigyelő ponttal rendelkezik. Épségben és észrevétlenül átkelni rajta nem lehetséges. A határvidék a fenti okok miatt szinte háborítatlan, éppen ezért a terület élővilága is érintetlen. Kizárólag a demilitarizált övezet kijelölt részén, az ún. „Közös Biztonsági Terület”-en (Joint Security Area) lehet felkeresni az olyan történelmi jelentőségű helyeket, mint például a „Katonai Fegyverszüneti Bizottság”, a „Szabadság Háza” épületeket, a „Checkpoint-3” ellenőrzőpontot, valamint a „Nincs visszatérés” elnevezésű egyetlen olyan hidat, amely Észak- és Dél-Koreát egymással összeköti.⁷ A látogatásra egyes dél-koreai utazási irodák

⁴ Csoma Mózes: Korea – egy nemzet, két ország, Napvilág kiadó, Budapest, 2008. 129-132. o.

⁵ Vesecky, John. F. - Nierenberg William Aaron - Despain Alvin (1980): Tunnel Detection, SRI International Jason Technical Report, Federation of American Scientists. JSR-79-11., 5. o.

⁶ Walker Philip: The World's Most Dangerous Borders, <https://foreignpolicy.com/2011/06/24/the-worlds-most-dangerous-borders/>. (Letöltés ideje: 2018.02.08.)

⁷ Panmunjom tour, <http://www.tourdmz.com/rb/?r=eng&c=241/327/329/335>. Letöltés ideje: 2018. május 25.

korlátozott számban biztosítanak lehetőséget, amelyre interneten keresztül is lehet jelentkezni. A részvétel szigorú szabályokhoz (öltözködési szabályok is) és állampolgársághoz is kötött. A dél-koreai hatóságok felé a jelentkezés előtt legkésőbb 4 nappal szükséges leadni az útlevszámot, állampolgárságot, és az elérhetőséget. A dél-koreai fegyveres szolgálatok közül a Közös Biztonsági Területet őrzészlőaljához tartozás nagy megtiszteltetésnek számít, ahová önkénteseket vesznek fel. Ez természetesen azt is jelenti, hogy a demarkációs vonal mentén szolgáló egyéb sorkatonai alakulatokhoz képest itt jóval magasabb morál tapasztalható. Az egységhez jelentkezőket szigorú feltételek mentén szűrik ki. Ilyen például a kifogástalan eredményre jutó környezettanulmány, meghatározott testmagasság (legalább 175 cm), kiváló fizikai állóképesség és harcművészeti jártasság (Taekwondo: fekete öv).

A demilitarizált övezetben szolgáló dél-koreai sorállományú katonák a határvidék speciális jellege miatt a szó klasszikus értelmében nem nevezhetők határőröknek. Elsődleges feladatuk az Észak-Korea irányából érkező esetleges katonai offenzíva felderítése és lassítása. A kézi lőfegyverekkel ellátott dél-koreai katonák a fenti cél érdekében rendszeresen járőröznek a demarkációs vonalra telepített műszaki határzár mentén és ellenőrzik annak épségét. A katonai szolgálat egyáltalán nem veszélytelen, hiszen időről-időre előfordulnak fegyveres összetűzések, dezertálások az északi oldalról, de 2015-ben arra is volt példa, hogy észak-koreai egységek a demarkációs vonal déli oldalára gyalogsági táposóknakát telepítettek, aminek következtében két járőr súlyosan megsebesült.⁸ A 21 hónapos sorkatonai szolgálat ideje alatt az egységek akár hosszú hónapokon keresztül teljesen el vannak szigetelve a külvilágtól. A bezártságot és a veszélyes szolgálatellátásból fakadó stresszt sokan nehezen viselik, így előfordulnak öngyilkosságok, sőt arra is volt már példa, hogy a zavart elméjű katonák saját bajtársuk ellen fordították lőfegyverüket.⁹

A két ország beutazási és tartózkodási feltételeit vizsgálva az alábbiak állapíthatók meg. Dél-Koreába történő, *turista célú* beutazás esetén vízum beszerzése nem szükséges (90 napot meg nem haladó tartózkodás). Vízumra akkor van szükség, ha a beutazás célja jövedelemszerző tevékenység, illetve ha a beutazás időtartama több mint 90 nap. A Dél-Koreába 2012. január 1-jétől beutazó külföldiek biometrikus adatai közül arcképet és ujjnyomat-mintát is rögzítenek a hatóságok, ami alól csak a 17 évnél fiatalabbak és diplomata útlevéllal rendelkezők mentesülnek. A szöuli Incheon nemzetközi repülőtéren keresztül érkező külföldi utasok számára 2018. január 1-től az útlevéllé helyezett bélyegzőlenyomat helyett külön lapos igazolást állítanak ki („Entry confirmation”), amely tartalmazza a beutazás napját, az utas nevét, útlevéllének sorszámát, az ország elhagyására előírt határidőt, a beutazás jogcímének kódját, valamint egy QR-kódot. Az országba belépő légi utasoknak érvényes útiokmányaik mellett rendelkezniük kell –az adott járat utaskísérői által kiosztott, majd kitöltött – bevándorlási (Arrival Card), vámkezelési (Customs Declaration) nyomtatvánnyal is. Az országból történő távozáskor a beutazás alkalmával használt útlevelet kell bemutatni. Amennyiben valaki a beutazáskor használt útlevéltől eltérő okmányt mutat fel a kilépésnél, a hatóságok megtagadhatják a kilépést. A

⁸ South Korea: North placed DMZ mines that maimed troops. Forrás: <https://www.aljazeera.com/news/2015/08/south-korea-north-dmz-mines-maimed-troops-150810025606881.html>, (Letöltés ideje: 2018.05.30.)

⁹ What is it like to be a border guard at the Korean Demilitarized Zone? <https://www.quora.com/What-is-it-like-to-be-a-border-guard-at-the-Korean-Demilitarized-Zone>, Letöltés ideje: 2018. május 30.

demilitarizált övezet közelében fekvő katonai területek megközelítése vagy látogatása a szervezett turistautak kivételével szigorúan tilos. Az országban évente összesen 8 alkalommal rendszeresen hajtanak végre nemzeti védelmi gyakorlatokat, ahol a hatóságok különféle krízishelyzetet demonstrálnak (pl.: vegyifegyver- és nukleáris támadás, terrorcselekmény stb.). A gyakorlatok kezdetét légoltalmi sziréna jelzi, amikor rövid időre leállítják a közlekedést és a lakosságot felkérlik arra, hogy vonuljanak a metróállomásokban, pincékben kijelölt óvóhelyekre.¹⁰

Észak-Korea vonatkozásában a hiányzó infrastruktúra és a szigorú beutazási szabályok miatt nincs lehetőség a klasszikus értelemben vett turizmusra, egyéni turizmus nem létezik. Az országba történő utazás Dél-Korea irányából nem lehetséges, ezért az csak Kínán vagy Oroszországon keresztül realizálódhat. A beutazáshoz szükséges útlevelnek a visszautazás dátumától számítva legalább 6 hónapig érvényesnek kell lennie, valamint rendelkezni kell a vissza-, vagy tovább utazáshoz szükséges repülőjeggyel és pénzeszközzel. Üzleti és turista célú látogatás esetén kijelölt idegenvezetők kísérik a látogatókat, akiknek Phenjanon kívül feladata az utazáshoz szükséges hatósági engedélyek beszerzése is. Ezeket az engedélyeket a személyazonosításra alkalmas igazolvány mellett (útlevel) bármikor kérhetik a hatóságok. Az előzetesen kijelölt, jóváhagyott tartózkodási hely elhagyása súlyos következményekkel járhat, a szabályok megszegése szabadságvesztést is eredményezhet. Az ország területére mobiltelefonokat és navigációs készülékeket bevinni tilos, azokat beutazáskor a hatóságok letétbe helyezik.¹¹

A két koreai ország, valamint Észak-Korea és az Amerikai Egyesült Államok között évtizedek óta fennálló feszültségek a pjongcsangi téli olimpiát (2018. február 9-25.) követően hirtelen enyhülni kezdtek. A korábban még atomháborúval fenyegető észak-koreai vezető olyan történelmi jelentőségű bejelentéseket tett, és olyan államközi hivatalos megbeszéléseket folytatott, amelyekre korábban egyetlen kommunista elődje sem volt hajlandó. Miután Kim Dzsongun észak-koreai 2018. április 27-én, tárgyalóasztalhoz ült Mun Dzsein dél-koreai elnökkel úgy nyilatkozott, hogy „Észak- és Dél-Korea nem két ország, hanem egy család.”

A változás okai kapcsán egyelőre csak találgatni lehet, mindenesetre a feszültség enyhülésével elérhető távolságba került az Észak- és Dél-Korea közötti békeszerződés aláírása. A kommunista ország diplomáciájában bekövetkezett enyhülés valószínűsíthető oka az, amit kínai geológusok és a kínai hírszerzés nemrégiben nyilvánosságra hozott. A tanulmány szerint Észak-Korea egy 2017 szeptemberében bekövetkezett baleset miatt elveszthette nukleáris fegyvereinek és szakembereinek jelentős részét. A Kínai Technológiai Egyetem geológusai megállapították, hogy több kisebb robbanás hatására a földalatti tesztekre használt Mantap-hegy részlegesen összeomlott, így a tesztüzem használhatatlanná vált, újabb robbantások súlyos környezeti katasztrófát eredményeznének.¹² Összesen hat robbantás közül az utolsó becslések szerint több mint 100 kT¹³ erősségű volt, ami bármelyik azt megelőzőnél erőteljesebbnek bizonyult. A föld felszínének deformációját mérő ún. Synthetic Aperture Radar (SAR) műholdas technológia alapján a szakemberek megállapították, hogy a 2200 méter magas Mantap-hegy felszíne

¹⁰ Konzuli tájékoztatás, <https://konzuliszolgalat.kormany.hu/azsia?koreai-koztarsasag-del-korea>, (Letöltés ideje: 2018.06.11.)

¹¹ Konzuli tájékoztatás, <https://konzuliszolgalat.kormany.hu/azsia?kndk-eszak-korea>, (Letöltés ideje: 2018.06.11.)

¹² Dongdong Tian – Jiayuan Yao – Lianxing Wen: Collapse and Earthquake Swarm After North Korea's 3 September 2017 Nuclear Test. *Geophysical Research Letters* vol 45, Issue 9, 2018. 3976-3983. o.

¹³ A robbanóerő mértéke (kT). Egy kilotonna megegyezik 1000 tonna trolit robbanó erejével.

először 3,5 métert emelkedett, majd fél métert zuhant vissza. A geológusok mérései szerint a hegy gyomrában lévő gránitréteg a nukleáris teszt hatására elpárolgott, majd a keletkezett üreg beomlott és földrengést váltott ki.¹⁴

Habár a kínai hatóságok nem észleltek sugárzást, ezek az események különösen aggasztók, hiszen a földalatti robbantások helyszíne kevesebb, mint 100 km-re fekszik a kínai határtól és a szakemberek a hegy mélyéből szivárgó sugárzástól tartanak.

Kim Dzsongun, észak-koreai vezető 2018 áprilisában jelentette ki először, hogy befejezik a nukleáris teszteket és kész személyesen egyeztetni az Amerikai Egyesült Államok elnökével is. A történelmi találkozó 2018. június 12-én, Szingapúrban történt, amelynek eredményeképpen nyilatkozatot fogadtak el. A dokumentumban többek között rögzítették, hogy Észak-Korea vállalta az atomfegyverek leszerelését, cserébe az Egyesült Államok befejezi hadgyakorlatait a térségben. A nyilatkozat hatalmas előrelépés a Koreai-félsziget, és a térség biztonsága kapcsán, ugyanakkor szükséges megjegyezni, hogy a valódi közeledésre és a kézzel fogható eredményekre éveket kell még várni.

A két koreai ország jövője kapcsán lassú közeledés várható, különösen annak fényében, hogy Észak-Korea újabban a kínai gazdasági modell útjára kíván lépni. Az országok békés egységesítése a merőben eltérő politikai, gazdasági berendezkedés és fejlettség miatt azonban belátható időn belül nem képzelhető el. Észak-Korea versenyképtelensége és több évtizedes lemaradása miatt, csak lassú felzárkóztatás és fokozatos integráció mellett képzelhető el az egységesítés. A fokozatos integrációnak azonban minden bizonnyal határrendészeti vonatkozása és eleme is lesz, hiszen a katonai határvédelmet a békeszerződést követő határkijelölés után rendészeti jellegű határellenőrzésnek kell felváltania. A személyek, szolgáltatások és szállítmányok hatékony ellenőrzése megfelelő szakmai tudással és technikával felszerelt koreai állományt feltételez, amelynek biztosítása kapcsán a nemzetközi rendészeti szakemberek, tanácsadók közreműködése lehet indokolt.

¹⁴ Teng Wang - Qibin Shi - Mehdi Nikkhoo - Shengji Wei - Sylvain Barbot - Douglas Dreger - Bürgmann Roland - Mahdi Motagh - Qi-Fu Chen: The rise, collapse, and compaction of Mt. Mantap from the 3 September 2017 North Korean nuclear test., Science 10. 2018. 1-11. o.